

18 آگست 2021

داکتر سید عبدالله کاظم

یک بررسی تحلیلی تاریخی:

چگونه و چرا هرات بار اول در سال 1995 بدست طالبان سقوط کرد؟

(قسمت چهارم و آخر)

ج- رقابت های منطقی:

از ورود اولین کاروان لاریهای پاکستان به سپین بولدک و همزمان ظهور طالبان در آنجا و دیدار بینظیر بوتو با دوستم و اسماعیل خان در عشق آباد و سفر سفرای پنج کشور صنعتی به معیت نصیرالله بابر به قندهار و هرات تا سقوط هرات بدست طالبان، یک سال می گذشت. در این مدت کابل زیر فشار شدید نظامی و محاصره اقتصادی از جوانب مختلف قرار داشت. حکومت پاکستان در طول این سال یعنی از سپتمبر 1994 تا سپتمبر 1995 با پخش نفوذ خود به وسیله طالبان در قندهار و کنار آمدن با اسماعیل خان و دوستم توانسته بود راه ترانزیت را از کویته به کشکی از طریق قندهار و هرات برای تجارت خود با کشورهای آسیای میانه باز کند و روزانه صدها لاری پاکستانی در این مسیر در رفت و آمد بودند.

همکاری اسماعیل خان با پاکستان از یکطرف موجب رنجش ایران از موصوف گردید و از طرف دیگر حکومت کابل را که مورد حمایت جدی ایران قرار داشت، در برابر اسماعیل خان سخت برافروخته ساخت، تاحدیکه در تپانی و همکاری ایران در صدد کنار زدن او با جدیت داخل اقدام گردید، چنانچه در فوق ذکر شد. در این ارتباط قابل ذکر است که همکاری اسماعیل خان با پاکستان از نظر اقتصادی و نیز از نظر استحکام موقف سیاسی و امنیتی او در برابر حکومت کابل قابل توجیه میباشد، به این معنی که به هر اندازه که ربانی - مسعود خود را با ایران نزدیک ساختند، اسماعیل خان از ایران فاصله گرفت و به پاکستان نزدیک گردید.

عزیزالله افضلی که روابط بسیار نزدیک با کابل داشت، به نقش کشورهای بیرونی در سقوط هرات اشاره کرده ضمن صحبت با خبرنگار «فریاد عاشورا» به تاریخ 23 سنبله 1374 چنین گفت: «ولایات نیمروز، فراه، کوههای چکاب، فراه رود، میدان هوائی شیندند و هرات تحت کنترل دولت بود و امنیت در آنجا حاکم بود. بعداً تصمیماتی از سوی بعضی کشورها صورت گرفت و نمایندگان خود را برای مذاکره به هرات فرستادند، بخصوص در ده روز اخیر برج اسد 1374 سه تن از افراد مهم: جان مینجو - سفیر امریکا در پاکستان، آصف احمد علی - وزیر خارجه پاکستان و ترکی الفیصل - رئیس سازمان استخباراتی عربستان سعودی. این سه نفر مذاکرات محرمانه پشت درهای بسته با اسماعیل خان داشتند. ("مجموع سه مصاحبه...، - صفحه 16)

ظاهر عظیمی نیز در این مورد با صراحت بیان میکند که: «عده ای به این نظر اند که در همین فاصله زمانی فتح فراه و حمله بالای گرشک، شخصیت های مهم سیاسی به هرات آمدند از جمله جان مینجو سفیر امریکا در اسلام آباد، سردار آصف علی وزیر خارجه پاکستان و نماینده ترکی الفیصل وزیر امنیت عربستان با محمد اسماعیل خان مذاکرات محرمانه ای انجام دادند، لذا باید سقوط هرات را در این آسانی به این مذاکرات جستجو کرد و دلیلش اینکه از گرشک تا هرات هیچ مقاومتی صورت نگرفت، بخصوص که میدان هوائی شیندند بدون حمله طالبان بالای میدان هوائی طوری به طالبان واگذار شد که حتی خود شان نیز باور نکردند...». ("مجموع سه مصاحبه... - صفحه 19)

حمایت مسکو، هند و ایران از حکومت کابل و برعکس حمایت پاکستان، عربستان و تاحدی امریکا از مخالفان رژیم، حالت دو قطبی شدن جوانب از یکطرف و محاصره شدن کابل توسط مخالفان از طرف دیگر وضعی را به وجود آورده بود که همه راه های ارتباطی با خارج به روی حکومت کابل در حال بسته شدن بود. به همین دلیل حکومت ایران به ایجاد یک پل هوائی بین مشهد و بگرام پرداخت و مهمات نظامی و دیگر مواد ضروری را از آن طریق به کابل می رسانید، چنانچه فرود آوردن یک طیاره ایلوشن 76 روسی مربوط تاتارستان که بتاريخ 3 آگست از تیرانا - پایتخت البانیه مهمات نظامی را به حکومت کابل انتقال میداد، توسط طالبان در قندهار، یکی از همین سلسله پروازها بود که افشا شد. بنابراین حکومت کابل در نظر داشت تا هر چه زودتر راه زمینی را بطرف غرب باز کند، آنهم از

د پانو شمیره: له 1 تر 2

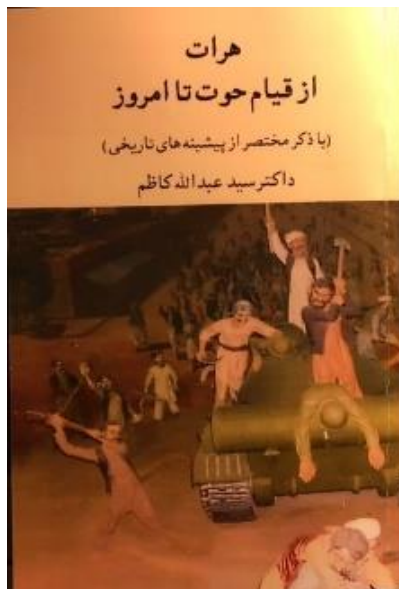
افغان جرمن آنلاين په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de

یادونه: دلیکنی د لیکنیزی ښی پازوالي د لیکوال په غاړه ده، هیله من یو خپله لیکنه له رالیرولو مخکې په څیر و لولئ

طریق میدان شهر، یکاولنگ، بامیان و هرات. مسعود کوشید تا نخست میدان شهر را از تصرف طالبان بیرون کند. بعد دامنه جنگ به یکاولنگ و بامیان کشانیده شد و در این اینکار مسعود از نفوذ و نام گروپ متحد خود - شاخه اکبری حزب وحدت بر علیه شاخه سابق مزاری (اکنون خلیلی) استفاده کرد و جنگهای بسیار سخت را در مناطق مرکزی افغانستان از هوا و زمین براه انداخت و بامیان بتاريخ 28 جون بدست طرفداران حکومت کابل افتاد، اما در این جنگ ها که پنج ماه طول کشید، بالاخره قوای حکومتی با شکست مواجه شد و بامیان را از دست داد. در نتیجه پلان رسیدن به غرب ناکام گردید. تلاش برای تضعیف اسماعیل خان و گماشتن یک شخص مورد اعتماد رژیم کابل نیز در آنوقت از همین جا الهام میگرفت. (در مورد جنگ های بامیان و یکاولنگ و پلان باز کردن راه بسوی غرب دیده شود: ، نامه خبری حزب وحدت، مقاله: "توسعه طلبی، روی دیگر انحصار طلبی"، شماره 43، سال چهارم، 19 سنبله 1374 - مطابق 10 سپتمبر 1995)

اینکه چرا پاکستان با وجود تفاهم و نزدیکی با اسماعیل خان، طالبان را برای گرفتن هرات برای بار دوم شدیداً تقویه کرد، باز هم به همین پلان بر میگردد. پاکستان در قدم اول نمیخواست که طالبان از قندهار فراتر بروند، اما وقتی دیدند که هرات از طرف حکومت کابل زیر فشار قرار دارد و بیهم دسایس برای کنار زدن اسماعیل خان مطرح است و بخصوص در لحظات حساس که میخواستند علاؤالدین خان را جانشین او بسازند و هرات به تدریج در دست طرفداران ایران بلغزد، استراتژیست های پاکستانی که در جناح طالبان فعال بودند، از موقع استفاده کردند و چانس موفقیت کابل را بطور «برق آسا» به نفع طالبان تغییر دادند. اسماعیل خان در هر دو حالت از جنگ خسته و قوایش پراکنده و دچار بی نظمی شده بود و خود را نیز در خطر نابودی می دید، لذا فرار را برقرار ترجیح داد و به ایران فرار کرد. البته در این فرار که توأم با ظفر طالبان بود، قوماندانها و شخصیت های مطلوب حکومت کابل نیز پا به فرار گذاشتند و عده ای از قوماندانهای پشتون تبار تغییر جهت دادند و با طالبان همکار شدند.

در پایان باید افزود که از تاریخ باید درس گرفت و اشتباهاتی را که موجب بروز مصیبت ها در گذشته بوده اند، نباید تکرار کرد. متأسفانه این حوادث با کمی تغییر شکل بعد از 26 سال در کشور بار دیگر تکرار گردید و با پیشرفت سریع و برق آسای طالبان همه ولایات کشور بدون کدام مقاومت لازم به طالبان تسلیم داده شدند و بتاريخ 24 اسد 1400 مطابق 15 اگست 2021 کابل نیز بطور غیرمترقب بدست طالبان افتاد و رئیس جمهور اشرف غنی در همان روز به گفته خودش برای اجتناب از جنگ و خونریزی کشور را ترک کرد و امروز ضمن بیانیه ای از کشور امارات برای اولین بار پس از خروج مطالبی را در زمینه ابراز کرد که شرح آن در این نوشته نمی گنجد.

(قابل ذکر است که شرح مزید این همه رویدادها در یک قسمت کتاب "هرات از قیام حوت تا امروز" از این قلم که در ماه میزان 1390ش (مطابق اکتوبر 2011) در 498 صفحه در کالیفورنیا با 11 ضمیمه به نشر رسیده است. کسانی که علاقمند به موضوع فوق باشند، میتوانند به کتاب مذکور که کاپی آن در آرشیف کتابخانه حبیبیه در افغان جرمن آنلاین موجود است، مراجعه فرمایند.)

(قسمت آخر)

د پانیو شمیره: له 2 تر 2

افغان جرمن آنلاین په درنښت تاسو همکارۍ ته رابولي. په دغه پته له مور سره اړیکه ټینگه کړئ maqalat@afghan-german.de یادونه: دلیکنې د لیکنيزې ښې پاروالي د لیکوال په غاړه ده، هيله من یو خپله لیکنه له رالیرلو مخکې په څیر و لولئ